

MARKETING



ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL



INNOVATSIYA

SAVDO

RAQAMLI

MARKETING

BIZNES

TADQIQOT

BRENDING

№4-SON

2025-YIL, APREL

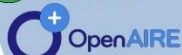
9710 xalqaro daraja



№240874



ISSN: 3060-4621



Member of
Crossref

OPEN



ACCESS





JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketinjournalbot](https://t.me/marketinjournalbot)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tdiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA



BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU Marketing kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NaMTI Marketing kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich, i.f.d., prof., TDIU Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdirahmonovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU Departament boshlig'i;

Musyeva Shoirazimovna, i.f.n., SamISI Marketing kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otobek Djurabayevich, i.f.d., TDIU Innovatsion menejment kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU Axborot texnologiyalari kafedrasini katta o'qituvchisi;

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., Namangan muhandislik-qurilish instituti dotsenti;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, Yashil iqtisodiyot kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, "Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik" kafedrasini professori

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, "Savdo ishi" kafedrasini mudiri

Jumaev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti "Menejment va marketing" kafedrasini mudiri

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU biznes boshqaruvi va logistika kafedrasini professori

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU "Yashil" iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Elektron nashr 720 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 30-aprelda ruxsat etildi

MUNDARIJA

XORAZM VILOYATIDA INVESTITSİYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	9
Otajanov Umid Ablullayevich	
SANOAT KORXONALARIDA ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	21
Nazarova Ra'no Rustamovna, Najmiddinov Yahyo Fazliddin o'g'li	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA "IQTISODIYOT" YO'NALISHLARINING SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	32
Bayhonov Baxodir Tursunbayevich, Saydullayeva Saodat Abdumajitovna	
XALQARO FRANSHIZALAR FAOLIYATI RIVOJLANISHINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	44
Xodjayev Anvar Rasulovich	
RAQOBAT SHAROITIDA ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI OSHIRISH YO'LLARI	56
Saidov Mash'al Samadovich, Soliyev Rahmatjon	
ТУРИСТСКИЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА: ЦЕЛЕВОЙ ПОРТРЕТ КИТАЙСКОГО ТУРИСТА	63
Голышева Е.В. , Мурадова Л.Т.	
MINTAQADA MEHNAT RESURLARI DINAMIKASINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	78
Kurbanov Feruz Pirnazarovich	
O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZM FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TASHKIL ETISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	87
Turopov Maqsudjon Asatillo o'g'li	
KADRLAR TANLOVINING AUTSORSING TIZIMIGA ASOSLANGAN YANGI BOSQICHINI AMALIYOTGA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	97
Isroilov Islomiddin Kamoliddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TURISTIK OQIM MAVSUMIYLIGI BARQARORLIGINI BOSHQARISHNING ASOSIY XUSUSIYATLARI	104
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
KO'SHMAS MULKNI BOSHQARISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	113
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARINI BOSHQARISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	127
Raximov Ilyos Ikramovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM TARMOQLARINI SINERGETIK RIVOJLANTIRISH ASOSIDA BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	137
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	

ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	147
Tohirxo‘jayeva Dilafro‘z Toir qizi, Saidov Mash‘al Samadovich	
ELEKTRON TIJORATDA QADOQLASH VA YETKAZIB BERISH TIZIMINI SAMARALI TASHKIL ETISH YO‘LLARI.....	157
Ismoilova Gulnora Fayzullaevna, Xusnora Pardaboyeva	
TADBIRKORLIK MUHITINI YAXSHILASH ORQALI AHOLI UCHUN YANGI DAROMAD IMKONIYATLARINI YARATISH	164
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Nutfullayev Shohrux Mexli o‘g‘li	
ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В УСЛОВИЯХ КОНКУРЕНЦИИ.....	171
Икрамов Мурат Акрамович, Буриев Хаким Тошимович, Файзуллаев Шухрат Шерали Угли	
О‘ZBEKISTONDA SOLIQ ISLOHOTLARINING BIZNESGA TA’SIRI.....	178
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevda Shamsiddin qizi	
OZIQ-OVQAT SANOATINING RIVOJLANISHIGA OMILLAR TA’SIRINI BAHOLASH	184
Tursunova Dilnavoz Davron qizi	
О‘ZBEKISTONDA CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	193
Xotamov Ibodullo Sadulloyevich	
SUN’IY INTELLEKTNII ELEKTRON TIJORATDAGI O‘RNI	204
Shaislamova Muazzamxon Raximxodjaevna, Shayzoqova Munisa Meliqo‘zi qizi	
TO‘QIMACHILIK KORXONALARIDA KIMYO TOLALARI ISHLAB CHIQARISH ASOSIDA YUQORI QO‘SHILGAN QIYMAT YARATISH ISTIQBOLLARI.....	210
Raximov Furqat Jalalovich	
UMUMIY OVQATLANISH XIZMATLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH	224
Rahimov Abdihakim Muhammadiyevich	
ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ НА РАЗВИТИЕ КАНАЛОВ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОДУКЦИИ (НА ПРИМЕРЕ ООО “SAMARKAND-APPAREL”).....	232
Мусаева Шоира Азимовна	
SANOATDA ISHLAB CHIQARISHGA YO‘NALTIRILGAN INVESTITSİYALARINING IQTISODIY MOHIYATI VA ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	242
Qorabayev Shuhratjon Axmadjonovich	
QORAMOLCHILIKNI RIVOJLANTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN TARKIBIY-MIQDORIY O‘ZGARISHLAR TAHLILI	250
Otaxonova Odinaxon Inomovna	
SANOAT TOVARLARI IMPORTI O‘RNINI BOSISH SIYOSATI — IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	260
Muratova Shohista Nimatullayevna	

MINTAQAVIY OZIYQ-OVQAT BOZORINING SHAKLLANISHINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	270
Mirtoev Axrorbek Abdulpattovovich	
MINTAQALAR IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI NOMUTANOSIBLIK LARNI ILMIY TAHLIL QILISHGA NAZARIY YONDASHUV LAR.....	278
Ismoilov Alisher Jobir o'g'li	
AHOLIGA YUK TASHISH XIZMATINI KO'RSATISH STRATEGIYASI.....	285
Ergasheva Muxabbat Abdusamatovna, Nuritdinov Jaloliddin Djamolovich	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ASOSIDA ITQISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	293
Donayeva Feruza Burxon qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHSIZLIK DARAJASINING STATISTIK TAHLILI.....	302
Chintemirova Diyora Shuxrat qizi, Akbarova Barno Shuxratovna	
MINTAQADA TABIIY RESURLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY-EKOLOGIK RIVOJLANISHGA TA'SIRINI BAHOLASH	308
Sapaev Maxsudbek Karimovich	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI SEGMENTLASH ASOSIDA SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDASHUV LARI	315
Elbaeva Muqaddas Rashidovna	
BANK AKTIV LARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI	321
Absamatov Anvar Ergashevich	
LOGISTIKADA OMBORXONA XO'JALIGI FAOLIYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	329
Boymatov O'tkirbek Tilovmurod o'g'li	
MAHALLALAR UCHUN UZOQ MUDDATLI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR	336
Kurbonbekova Mohichehra Turabjanovna, Ostonoqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, Eshpulatova Muazzam Barnoyevna, Muzaffarova Dilbar Mamalatif qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARINING QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDA EMISSION FAOLIYATI TAHLILI	352
Mutalova Malika Saydullayevna	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING BARQAROR RIVOJLANISHINI BAHOLASHGA YONDASHUV LAR	359
Norboyev Sarvar Azodovich	
MAISHIY KIMYO TOVARLARI B2B BOZORIDA SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA TAQSIMOT KANALLARINI SAMARALI TASHKIL ETISH.....	365
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	

O‘ZBEKISTONDA KICHIK KORXONA VA MIKROFIRMALARNING RIVOJLANGANLIK DARAJASINI STATISTIK BAHOLASH.....	375
Sharipov Ixtiyor Baxtiyorovich	
GLOBAL RAQOBAT SHAROITIDA UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	384
Tashnazarov Sur’atjon Abdullayevich	
INTEGRATING UZBEKISTAN STATE BUDGET STRATEGIES WITH FINANCIAL LITERACY FOR ECONOMIC PROSPERITY.....	389
Tursunqulov Ravshan Abdulxay o‘g‘li, Saydaqulov Ravshan Aliboyevich	
O‘ZBEKISTONDA MICE TURIZMI UCHUN KADRLAR TAYYORLASH VA SERVIS SIFATI MUAMMOLARI	398
Xalimova Fayyoz Nafasovna	
O‘ZBEKISTONDA IQTISODIY BARQARORLIKKA ERISHISHDA ISTIQBOLLI DRAYVER SOHALARNING O‘RNI.....	405
Xolbozorov Muzraf Yusup o‘g‘li	
OZIQ-OVQAT BOZORI KONYUNKTURASINI BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	417
Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyevich	
KORXONADA INQIROZGA QARSHI BOSHQARISH STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI	426
Dadaboyev Tulqinjon Yusupjonovich, Kamolov Faxriddin Xusniddin o‘g‘li	
HUDUDLAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI BAHOLASHNING XALQARO AMALIYOTI VA O‘ZBEKISTONDAGI HOLATI.....	435
Madraximov Umirbek Muxammadovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH VA BOSHQARUV MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	443
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich, Fayzullayev Ulug‘bek Tursunbayevich	
SANOAT KORXONALARIDA SAMARALI KORPORATIV BOSHQARUV ASOSIDA RAQOBAT USTUNLIGINI SHAKLLANTIRISH YO‘LLARI	451
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
ZAMONAVIY ELEKTROTEXNIKA SANOATINING GLOBAL MIQYOSDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	461
Sultonova Xilola Jamolutdinovna	
MODALAR BIZNESIDA “YASHIL BREND” MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	468
Ziyayeva Shaxlo Shoakbar qizi	
MINTAQADA TURIZM SOHASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA IJTIMOY MEDIA MARKETINGIDAN FOYDALANISH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	476
Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, Samandarova Mohinur Qadamboy qizi	
REKLAMADA ISHONTIRISH VA KREATIV XABAR STRATEGIYASI	488
Safarov Alisher Yunusaliyevich	

O‘ZBEKISTONDA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH: MARKAZ VA CHEKKA HUDUDLAR O‘RTASIDAGI FARQLAR.....	500
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi, Hoshimov Islomxon Ilyorjon o‘g‘li	
KORXONALAR AYLANMA MABLAG‘LARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO‘LLARI.....	514
Burxanov Aktam Usmanovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AHOLI DAROMADLARINI DIVERSIFIKATSIYALASH OMILLARI.....	522
Qurbanov Ulug‘bek Erkinovich, Baxtiyorov Barxayotjon Azizjon o‘g‘li	
SANOAT KORXONALARIDA KAPITAL MABLAG‘LARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	530
Muxtarov Maxmudjon Marifovich	
PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASSTERLARNING EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHNING MARKETING STRATEGIYALARI.....	537
Satvoldiyev Ulug‘bek Kamilovich	
TOZALIK VOSITALARI ISHLAB CHIQARUVCHI SANOAT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINI JORIY ETISH IMKONIYATLARI	545
Baqoyeva Dilfuza Maqsud qizi	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR HISOBINI MHXS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	555
Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
XORAZM VILOYATIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA UNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSIYALARNING AHAMIYATI	567
Xolmuratov Xolilla Sariyevich	
LATVIYADA SOLIQ REYTINGI TIZIMI: FISKAL INTIZOM VA HALOL BIZNESNI RIVOJLANTIRISH AMALIYOTI.....	586
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
РОЛЬ АРОМАМАРКЕТИНГА В ФОРМИРОВАНИИ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ ПРИВЯЗАННОСТИ К БРЕНДУ	603
Кутбитдинова Мохигул Иноятовна, Матризаева Диларам Юсупбаевна	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITDA AKT SOHASINI RIVOJLANTIRISHGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	612
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
TRANSPORT XIZMATLARI KO‘RSATISHNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI VA TAMOYILLARI	617
Rajabov Qurbon Sulaymonovich	
XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISHDA HORIJIY MAMLAKATLAR STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	626
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI ORQALI EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	635
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	

MINTAQADA MOLIYAVIY XIZMATLAR KO'RSATISHNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI VA TAMOYILLARI	644
Jo'rayev Shermat Isroilovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SHAHAR AGLOMERATSIYALARI UCHUN EKOLOGIK-GEOLOGIK TADQIQOTLARDA ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLARI	651
Irgashev Shavkatbek Turdiyevich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA ISHLAB CHIQUARISHNI TASHKIL ETISH	661
Haqberdiev Ulug'bek Nasrullo o'g'li	
HUDUDLARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY TABAQALASHUV DARAJASINI STRATEGIK TARTIBGA SOLISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH....	671
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
SUG'URTA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISHI VA UNI KUCHAYTIRISH STRATEGIYALARI	679
Umirov Abdisalom To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA IPOTEKA KREDITINI MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	686
Abdullayev Muhammadsodiq Isroil o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI BUXGALTERIYASIDA BIOLOGIK AKTIVLARLARNI TAN OLISH MEZONLARI VA UNING KLASSIFIKATSIYASI.....	694
Tursunkulova Gulchiroy Burxonovna	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA QURILISH MATERIALLARI SANOATI RIVOJLANISHINING ISTIQBOLLARI	702
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li, Ollayorov Behruzбек Sardor o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA RAQAMLI KORPORATIV BOSHQARUV MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH: XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY AMALIYOT TAHLILI	709
Ismailov Allayor Rashidovich	

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING BARQAROR RIVOJLANISHINI BAHOLASHGA YONDASHUVLAR

Norboyev Sarvar Azodovich

Abu Rayhon Beruniy nomidagi
Urganch davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya

Mazkur tadqiqotda Xorazm viloyatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning barqaror rivojlanish holati tahlil qilingan. So‘rovnoma va statistik tahlil usullari asosida mintaqaviy darajadagi iqtisodiy infratuzilma, moliyaviy kirish imkoniyatlari va normativ muhit baholangan. Shuningdek, soliq imtiyozlari hamda kredit yengilliklari biznes rivojini qo‘llab-quvvatlashda, byurokratik to‘siqlar va malakali kadrlar tanqisligi kabi omillar salbiy ta‘sir ko‘rsatayotgani asoslab berilgan. Shu orqali kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning barqaror rivojlanishini hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda tizimli qo‘llab-quvvatlash zarurligi ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so‘zlar: kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, barqaror rivojlanish, mintaqaviy siyosat, moliyaviy kirish imkoniyati, byurokratik to‘siqlar.

Аннотация

В данном исследовании был проведен анализ устойчивого развития малого бизнеса и частного предпринимательства в Хорезмской области, а также дана оценка экономической инфраструктуры, доступа к финансированию и нормативно-правовой среды на региональном уровне на основе анкетирования и методов статистического анализа. Также утверждается, что, хотя налоговые льготы и кредитные линии способствуют развитию бизнеса, они также имеют негативные последствия, такие как бюрократические препоны и нехватка кадров, что обосновывает необходимость систематической поддержки малого бизнеса и частного предпринимательства с учетом региональных особенностей устойчивого развития.

Ключевые слова: Малый бизнес, частное предпринимательство, устойчивое развитие, региональная политика, финансовый доступ, бюрократические препятствия.

Abstract

This study analyzes the sustainable development of small business and private entrepreneurship in the Khorezm region, assesses the economic infrastructure, financial access, and regulatory environment at the regional level based on questionnaires and statistical analysis methods. It also establishes that tax incentives and credit facilities support business development, but have negative effects such as bureaucratic obstacles and staff shortages, and thus justifies the need for systematic support for small business and private entrepreneurship, taking into account the regional characteristics of sustainable development.

Keywords: Small business, private entrepreneurship, sustainable development, regional policy, financial access, bureaucratic obstacles.

KIRISH

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida qaraladi. Bu yo‘nalishda O‘zbekiston Respublikasida bir qator me‘yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Xususan, O‘zbekiston sharoitida kichik biznesni rivojlantirish masalasi qabul qilingan strategik hujjatlarda o‘z ifodasini topgan. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvar PF-60-son “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonida[1] kichik tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash, ularning moliyaviy resurslarga kirishini kengaytirish, soliq yengilliklari va kredit siyosatini liberallashtirish asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Shuningdek, O‘zbekistonning boshqa hududlarida ham tadbirkorlik muhitini baholash va strategik qarorlar qabul qilishda qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan universal uslub va yondashuvlar ilgari surilmoqda. Shu bois, mintaqaviy iqtisodiy siyosatni shakllantirishda ilmiy asoslangan va tizimli yondashuvni ta‘minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu borada kichik biznes subyektlariga nisbatan amalga oshirilayotgan siyosiy chora-tadbirlarning natijadorligini doimiy ravishda monitoring qilish, tahlil asosida mintaqaviy farqlarni aniqlash va moslashtirilgan strategiyalarni ishlab chiqish zarur. Ushbu jarayonlar tegishli vazirliklar, ilmiy-tadqiqot muassasalari hamda mahalliy hokimliklar hamkorligida amalga oshirilishi kerak. Ularni samarali amalga oshirish uchun esa ishonchli va kompleks baholash tizimi joriy etilishi maqsadga muvofiqdir.

ADABIYOTLAR SHARHI

Mintaqalarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning barqaror rivojlanishi, shuningdek, ularning institutsional, iqtisodiy va ijtimoiy jihatlarini tahlil qilishga qaratilgan ilmiy izlanishlar ko‘plab manbalarda yoritilgan.

A. Shapero va L. Sokol kabi olimlar xorijda kichik biznes hamda xususiy tadbirkorlikning barqaror rivojlanishi va mintaqaviy xususiyatlarini o‘rganish bilan bog‘liq nazariy-uslubiy masalalarni tadqiq qilganlar[2].

Shuningdek, bu sohaning taraqqiyoti ko‘plab boshqa sohalarning ilmiy tahliliga ham bog‘liqdir. Jumladan, MDH olimlaridan V. Belenkiy kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda boshqaruv masalalarini ilgari surgan[3].

O‘zbekistonda esa M. Muxammedov va Y. Urunboyeva kabi olimlar kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning barqaror rivojlanishidagi rolini aholi bandligini ta‘minlash bilan bog‘lab tahlil qilganlar[4].

Shuningdek, iqtisodchi olim A. Vahobov tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kichik tadbirkorlikni tartibga soluvchi mexanizmlar, normativ-huquqiy baza hamda mintaqaviy siyosatni takomillashtirish masalalari keng yoritilgan[5]. Ayniqsa, uning izlanishlarida mintaqalararo farqlarni hisobga olgan holda mahalliy xususiyatlarga moslashtirilgan siyosat ishlab chiqish zarurligi ta‘kidlab o‘tilgan.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanish darajasini baholash uchun rasmiy statistik ma'lumotlar, tahliliy hisobotlar va normativ hujjatlar asos sifatida tanlandi. Ma'lumotlar tizimli tahlil usuli yordamida qayta ishlanib, ularning o'zgarish dinamikasi, hududlar kesimidagi farqlari va rivojlanish omillari o'zaro solishtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining 2024-yildagi ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda kichik biznes subyektlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 54,3 foizni, Xorazm viloyatida esa 72,3 foizni tashkil etgan. 2030-yilgacha bu ko'rsatkichlarni mos ravishda 60 foiz va 75,9 foizga yetkazish maqsad qilingan bo'lib, bu yo'nalishdagi harakatlar kichik biznesning bandlikni ta'minlash va hududiy iqtisodiy faollikni oshirishdagi asosiy rolini yanada kuchaytiradi.

Tadqiqot doirasida ishonchli va amaliy ahamiyatga ega bo'lgan birlamchi empirik ma'lumotlarni to'plash uchun sotsiologik so'rovnoma usulidan foydalanildi. So'rovnoma Xorazm viloyatining Urganch shahri, Xiva, Gurlan, Bog'ot va boshqa tumanlarida faoliyat yuritayotgan kichik biznes subyektlari vakillari o'rtasida o'tkazildi. Respondentlar qulay tanlov (convenience sampling) usuli asosida tanlab olindi, chunki bu usul mintaqaviy sharoitlarda samarali va amaliy hisoblanadi.

Umumiy hisobda 230 nafar respondentga so'rovnoma tarqatildi, shundan 208 tasi to'g'ri to'ldirilgan va tahlil uchun yaroqli, deb topildi. So'rovnoma savollarida kichik biznes faoliyatiga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida moliyaviy resurslarga kirish, soliq yengilliklari, infratuzilma mavjudligi, davlat tomonidan ko'rsatilayotgan institutsional qo'llab-quvvatlash darajasi hamda byurokratik to'siqlar kabi omillar kiritildi.

Yig'ilgan ma'lumotlar statistik jihatdan tavsifiy (descriptive statistics) va xulosaviy (inferential statistics) tahlil asosida qayta ishlangan. Tavsifiy tahlil doirasida respondentlarning taqsimoti, javob chastotalari va foiz ifodalari hisoblab chiqildi. So'rov natijalari asosida kichik biznesga ta'sir ko'rsatuvchi omillar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun Pearsonning momentlar ko'paytmasi korrelyatsiya koeffitsiyenti (r) va determinatsiya koeffitsiyenti (r^2) qo'llanildi.

Korrelyatsion tahlil yordamida quyidagi bog'liqliklar baholandi:

- Moliyaviy kirish imkoniyati va biznes o'sishi o'rtasidagi bog'liqlik;
- Normativ imtiyozlar va innovatsion faollik o'rtasidagi aloqadorlik;
- Byurokratik to'siqlar va tadbirkorlik faoliyati barqarorligi o'rtasidagi salbiy korrelyatsiyalar.

Statistik tahlil SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) dasturiy vositasi yordamida amalga oshirildi. Tahlil natijalari asosida mustaqil o'zgaruvchilar (hukumat siyosati, infratuzilma va moliyalashtirish sharoitlari) bilan bog'liq o'zgaruvchi (kichik biznesning rivojlanish darajasi) o'rtasida sezilarli statistik munosabatlar aniqlangan.

Mazkur tadqiqot Xorazm viloyatidagi kichik biznes subyektlarining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillarni aniqlash va ularning statistik o'zaro

bogʻliqligini baholashga qaratilgan. Soʻrovnoma va statistik tahlil asosida quyidagi natijalar kuzatildi (1-jadval):

1-jadval

Xorazm viloyatidagi kichik biznes subyektlarining rivojlanishiga taʼsir qiluvchi asosiy omillarning bogʻliqligi natijalari¹

Omil nomi	Korrelyatsiya koeffitsiyenti (r)	Determinatsiya koeffitsiyenti (r ²)	Bogʻliqlik turi
Moliyaviy kirish imkoniyati	0.72	0.52	Kuchli ijobiy bogʻliqlik
Soliq va normativ yengilliklar	0.66	0.43	Oʻrtacha ijobiy bogʻliqlik
Byurokratik toʻsiqlar	-0.58	0.34	Oʻrtacha salbiy bogʻliqlik

1-jadval natijalaridan koʻrinishicha, kichik biznes subyektlarining rivojlanishiga eng kuchli taʼsir koʻrsatuvchi omil moliyalashtirish imkoniyatidir. Korrelyatsiya koeffitsiyenti $r = 0.72$ boʻlib, bu kuchli ijobiy bogʻliqlikni anglatadi. Boshqacha aytganda, moliyaviy resurslarga qulay kirish imkoniyati mavjud hududlarda tadbirkorlik sezilarli darajada faolroq rivojlanmoqda. Soliq yengilliklari va normativ soddalashtirish choralari taʼsiri ham yetarlicha ijobiy boʻlib, $r = 0.66$ qiymatini tashkil etgan. Bu esa kichik biznes uchun qulay muhit yaratilgan taqdirda, ularning iqtisodiy faolligi oshishini koʻrsatadi.

Shuningdek, byurokratik toʻsiqlar va biznes rivoji oʻrtasida salbiy bogʻliqlik mavjudligi aniqlangan ($r = -0.58$). Bu koʻrsatkich tartib-taomillarning murakkabligi, ruxsat olishdagi kechikishlar va ortiqcha hujjatchilik kichik tadbirkorlikning kengayishiga toʻsiq boʻlayotganini anglatadi. Mazkur natijalar mintaqaviy iqtisodiy siyosatni takomillashtirishda amaliy ahamiyatga ega. Xususan, moliyaviy qoʻllab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish, soliq va ruxsat berish tizimidagi soddalashtirishlarni kengaytirish, shuningdek, byurokratik toʻsiqlarni kamaytirish boʻyicha aniq takliflar ishlab chiqish uchun zamin yaratadi.

Ushbu tadqiqot natijalari Xorazm viloyatida kichik biznes subyektlarining rivojlanishiga taʼsir qiluvchi omillarni aniqlashga qaratilgan boʻlib, ularning ilmiy asoslanganligi quyidagi jihatlar orqali isbotlanadi:

Birinchidan, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyati va biznes rivoji oʻrtasidagi kuchli ijobiy bogʻliqlik ($r = 0.72$) kichik tadbirkorlik subyektlari uchun kapitalga ega boʻlish imkoniyatining nihoyatda muhimligini koʻrsatadi. Ushbu topilma J. Shumpeterning innovatsiya nazariyasi va G. Beckerning inson kapitali nazariyasini amaliy jihatdan tasdiqlaydi. Tadqiqot natijalari moliyaviy imkoniyatlar mavjud boʻlgan hududlarda kichik biznesning kengayish surʼatlari yuqoriligini koʻrsatmoqda.

Ikkinchidan, soliq va normativ yengilliklar bilan biznes faolligi oʻrtasidagi sezilarli bogʻliqlik ($r = 0.66$) davlat siyosatining meʼyoriy-moliyaviy yoʻnalishda

¹ Muallif tomonidan tuzilgan

kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashdagi rolini tasdiqlaydi. Bu holat BMT Taraqqiyot Dasturi (UNDP) va Jahon banki (World Bank)ning 2020–2022-yillardagi hisobotlarida keltirilgan xalqaro tajribalar bilan uyg'un keladi. Ayniqsa, bunday siyosatlar tadbirkorlikni rasmiylashtirish, investitsiya xavfsizligini ta'minlash va ichki bozorga integratsiyani kuchaytirishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, byurokratik to'siqlar va biznesning barqaror rivoji o'rtasidagi salbiy bog'liqlik ($r = -0.58$) mintaqaviy iqtisodiy muhitda huquqiy va institutsional cheklovlar mavjudligini ko'rsatadi. Bu kuzatuvlar amerikalik iqtisodchi D. North tomonidan ilgari surilgan institutsional nazariyaga mos keladi. U qonunchilikdagi soddalik, hujjatlar aylanishining aniqligi va mustaqil sud-huquq himoyasi mavjudligini iqtisodiy rivojlanishning zaruriy sharti deb baholagan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar natijalari Xorazm viloyatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning barqaror rivojlanishiga ta'sir qiluvchi asosiy omillarni aniqlash imkonini berdi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, moliyaviy resurslarga erkin va oson kirish imkoniyati kichik tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy faoliyatini kengaytirish va mustahkamlashda hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, tadbirkorlik faoliyatining huquqiy asoslarini liberallashtirish va normativ-huquqiy tartibga solishni soddalashtirish kichik biznes subyektlarining tashabbus ko'rsatishini rag'batlantiradi, ularning bozorga kirish imkoniyatlarini oshiradi.

Byurokratik to'siqlarni bartaraf etishga qaratilgan islohotlarni chuqurlashtirish esa tadbirkorlik muhitining shaffofligi va ochiqqligini kuchaytirish orqali investitsion muhitga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik rivojlanishining uzluksiz monitoringi va ilmiy asoslangan tahlili mavjud muammolarni erta aniqlash, ijobiy tendensiyalarni baholash va samarali qarorlar ishlab chiqish imkonini yaratadi.

Tavsiya etiladigan chora-tadbirlar:

- Moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, shu jumladan mikromoliya institutlari va investitsiya fondlari faoliyatini rivojlantirish orqali kredit va investitsiya manbalarini ko'paytirish.
- Byurokratik cheklovlarni kamaytirish, ma'muriy yuklarni yengillashtirishga qaratilgan institutsional islohotlarni tizimli ravishda davom ettirish.
- Ilmiy-amaliy monitoring tizimini yaratish, tahliliy hisobotlar asosida siyosiy va iqtisodiy qarorlar qabul qilishni takomillashtirish.

Taklif etilgan chora-tadbirlar nafaqat kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning barqaror o'sishini ta'minlaydi, balki hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiyalash va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/5841063>

2. Shapero A., Sokol L. The Social Dimensions of Entrepreneurship. *Encycl. Entrep.* 1982, — p. 72-90.
3. Беленький В.Х. Предпринимательство и менеджмент: вопросы соотношения и подготовки кадров. // Международная научно-практическая конференция «Модернизация подготовки управленческих кадров России в контексте мировой системы образования», сборник материалов [Электронный ресурс]. — Красноярск: Сибирский федеральный ун-т, 2012.
4. Muxammedov M.M., Urunboyeva Y.P. Kichik tadbirkorlik va qishloq aholisi bandligi. *Monografiya*. — Samarqand: Zarafshon, 2014. — 22-23 b.,
5. Vahobov A.V. Kichik biznesni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari. — T.: Iqtisodiyot, 2020. — 124 b.



Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, aprel, 4-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan



"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**



"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: 9710. FOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**